

Ze was bitter bedroefd, verlegen, verslagen, zich ten volle bewust van de zwaarte harer schuld. Aan verzet dacht ze geen oogenblik. Zich verzetten tegen Papa . . . wie in huis hadde het onderstaan! Zwijgend hoorde ze hem het gedrag van Constant ten strengste afkeuren; ze had den moed niet één woord tot zijn verdediging in te brengen. Daarna werd zijn naam nooit meer in haar bijzijn genoemd. Ze begreep wel wie het bevel daartoe gegeven had. Als nichtje Henriëtte of hare moeder hen bezochten en van Constant vertelden, verwonderde zij zich over hare stoutmoedigheid hoe ze dit in bijzijn van Papa durfden doen. Drie jaren verliepen, de drie jaren na welke Constant gezegd had terug te zullen komen; en hij kwam. Maar wie sloeg er toen acht op, dat hij heelemaal uit Indië kwam, dat men hem in al dien tijd niet had gezien? Het gansche gezin was in rouw gedompeld, en allen waren met de grootste droefheid vervuld. Die nooit genoeg vereerde Vader, die man wiens verscheiden de gansche stad in rouw gedompeld had, de vrome Staatsburger, de rechtzinnige Christen, de hulp en steun hunner moeder was niet meer! Er waren zoovele deelnemenden in de groote achterkamer bijeen, dat niemand op Constant lette, dat hij haast geen woord sprak en dat niemand het woord tot hem richtte, omdat er van niets anders dan van de groote deugden en verdiensten en van het afsterven des diep betreurden overledene sprake kon zijn. Zelfs de aandoening en schrik, die Bettemie een oogenblik gevoeld had toen Constant binnenkwam, rekende ze zich als iets schuldigs aan; want wie hadde thans niet als heiligschennis beschouwd het minste of geringste dat tegen den wil was van hem, die nu de oogen gesloten had, doch wiens geest hen nog omzweefde, en wiens nagedachtenis voortleefde in hun aller hart? Ze verweet zich nu dat haar hart nog zoo menigmaal in opstand was gekomen, dat ze niet genoeg bedacht had dat wijsheid en verstandige liefde over haar hadden besloten wat, al had ze 't niet begrepen, toch tot haar geluk en bestwil moest hebben gediend.

Dood! Onder den indruk van die meest ontzagwekkende van alle gedachten bleef zij nog dagen lang. Het zielloos overschot, dat zij aanschouwd had, de plechtige begrafenis, waarvan zij een indruk had gekregen, de stilte en de rouw vervulden haar jeugdig gemoed, en lieten er aanvankelijk geen plaats voor andere overleggingen. Maar eenige weken later, toen die eerste indruk voorbij was, klopte haar hartje weer als van ouds: er was een brief van Constant gekomen, en ze hoopte dat hij schreef dat hij overkwam. Maar de brief liep over gansch andere dingen, en van overkomen werd zelfs niet gerept. Hij maakte 't goed, schreef hij alleen, en met April was zijn verlof om. April kwam in 't land; Bettemie hoorde van de toebereidselen tot zijn vertrek; zij wist welken dag hij sloop en zag dien aanbreken en voorbijgaan: hij had geen enkele poging aangewend om haar weer te zien! Later hoorde zij het: de wijze waarop Constants oom den brief aan zijn dochter beantwoord had, had hem het terugkomen voor goed verleerd.

Het liet zich aanzien dat Bettemie's zorgzame moeder den zwaren slag, die